

MUZEJ NA OTVORENOM ROGATEC

VITO HAZLER

Posljednjih petnaest godina u Sloveniji je ponovno prisutna zamisao o postavljanju muzeja na otvorenom. Oživotvorila ju je skupina mladih etnologa konzervatora zaposlenih u zavodima za zaštitu prirodne i kulturne baštine¹. Upravo se oni neposredno suočavaju s pitanjima zaštite graditeljske baštine i to s razmjerno skromnim mogućnostima očuvanja takozvanoga narodnoga graditeljstva. Stoga jednu od mogućnosti očuvanja dijela graditeljske baštine vide i u premještanju tih objekata u muzeje na otvorenom². Među prve veće pokušaje spašavanja graditeljske baštine premještanjem u muzej spada i izgradnja Muzeja na otvorenom Rogatec, gdje su s planskim uređenjem zemljišta i svom potrebnom dokumentacijom počeli 1981. godine.

Zamisao o postavljanju muzeja na otvorenom u Rogatecu rodila se već krajem sedamdesetih godina. Tada je skupina rogaških intelektualaca udruženih u prosvjetnom društvu Rogatec razmišljala o očuvanju rodne kuće pjesnika Jože Šmita koji je iz Tlaka kod Rogateca. Pjesnikov brat Leopold Šmit sagradio si je, naime, sredinom sedamdesetih godina novu kuću, a staru je prepustio propadanju. Namjeravao ju je srušiti jer ga je na to tjerao i uvjet iz lokacijske dozvole. Ali domoljubni Rogačani su pravodobno saznali za sudbinu kuće i u dogovoru s vlasnikom spriječili

rušenje. Povezali su se s tadašnjim Zavodom za zaštitu spomenika Celje, a konzervatori su prvi puta pregledali kuću 1978. godine.³ Procijenili su da je kuća važan etnološki spomenik koji treba sačuvati. Vlasnicima su predložili da se kuća što prije zaštiti od daljnjeg propadanja te da počnu tražiti mogućnost za njezino premještanje na neku novu primjereniju lokaciju. O postavljanju muzeja na otvorenom s više objekata tada nitko nije ni razmišljao. Čini se da je zamisao o spašavanju kuće premještanjem tada bila jedva na granici realnosti.

Tek zapošljavanjem etnologa na Zavodu za zaštitu spomenika 1980. godine povećale su se mogućnosti za ostvarenje tih planova. Jedna od njegovih prvih zadaća bila je upravo stručna valorizacija Šmitove kuće i ocjena ima li zahvat zbog dotrajalosti građevine uopće smisla. Etnolog je ocijenio da je građevina s građevinsko-razvojnog gledišta vrlo važan član u prepoznavanju razvoja graditeljstva na području istočne Slovenije. Upravo tada su i neki Rogačani pripremili nekoliko lokacija zemljišta u društvenom vlasništvu, koje su bile primjerene za postavljanje muzeja na otvorenom. Započele su prve pripreme za izbor odgovarajuće lokacije i izradu najosnovnijih planova prostornog i sadržajnog uređenja budućeg muzeja. Sazrela je zamisao o postavljanju "istočnoštajerskog domaćinstva" koje bi uz kuću obuhvaćalo još gospodarske zgrade i svinjac.

U Rogatecu je za potrebe budućega muzeja osnovano Društvo za uređenje spomen muzeja Rogatec.⁴ Riječ spomen su ugradili

i u ime muzeja (Spomen muzej Rogatec), jer je po njihovom mišljenju cijela akcija povezana kako s očuvanjem uspomene na rodnu kuću rogaškog pjesnika tako i s mogućnošću očuvanja uspomene na maršala Tita. Upravo su na početku osamdesetih godina po bivšoj Jugoslaviji naveliko uređivali spomen parkove pod geslom "88 stabala za maršala Tita". Zbog toga su inicijatori muzeja u Rogatecu iskoristili povezivanje s političkom idejom kako bi mogli brže ostvariti svoj plan. To se u kasnijim godinama svakako isplatilo jer su se time povećali sponzorski prilazi, a prije svega je zbog toga bio osiguran novac iz izvora Kulturne zajednice Slovenije i Kulturne zajednice općine Šmarje pri Jelšah, usprkos tome što akcija muzeja još nije bila uključena u petogodišnji program akcija zaštita spomenika.⁵

Godine 1981. je od više mogućih lokacija izabrano zemljište za budući muzej na otvorenom koji su još tada svi nazivali *skansen*.⁶ Lokacija leži na sjevernom dijelu trga Rogatec uz križanje cesta za Žetalo i Ptuj. Izabrano zemljište je površine 75,52 ara te je još i danas jezgra muzeja koji će se kroz nekoliko godina predvidivo proširiti na kompleks površine oko 5 ha.⁷ Prve zadaće u izgradnji muzeja su bile usredotočene na organizaciju ukupnog projekta, prije svega na pripremu stručne dokumentacije i postupnog uređenja izabranog zemljišta. Celjski zavod, koji je nakon 1981. preimenovan u Zavod za očuvanje kulturne baštine, se s novo-osnovanim društvom dogovorio o podjeli zadaća. Preuzeo je prije svega stručne zadaće povezane s izborom lokacije,

oblikovanjem prostorne zamisli muzeja odredio je sustave⁸ premještanja zgrada i pripremao je programe o sadržajnom izgledu muzeja.

Društvo je prvenstveno preuzelo organizacijsku zadaću glede pribavljanja izvodača i brinulo se za građevinski nadzor nad izvođenjem radova.⁹ Planeri izgradnje muzeja u Rogatecu s takvim zadaćama tada još nisu imali nikakvih iskustava. Zato su se povezivali s nekim stručnjacima koji su već uređivali slične muzeje u Škofjoj Loki¹⁰ i Kamniku¹¹. Najviše su naučili na putovanju po bližim europskim državama a, između ostalog, pratili su i nastajanje muzejskog kompleksa Staro selo u Kumrovcu.¹² No i takvo teoretsko znanje je kod takvih zadaća premalo. Važno je sazrijevanje stručnjaka u praktičnim rješenjima i zavodima, a konzervator i društveni nadzornik građevinskih radova su se "kalili" upravo pri planiranju i izvođenju projekata u rogaškom muzeju.

U pripravnim razdoblju temeljno pitanje je bilo koji tip na otvorenom izgraditi u Rogatecu. Glede osnovne zamisli "spomen" muzeja i, također, glede prostornih mogućnosti razmjerno malog zemljišta, već je od početka bilo jasno da to ne može biti muzej s mnogo prenesenih zgrada, već je potrebno raditi na oblikovanju više ili manje "prirodnoga" zaseoka koji bi mogao nastati "prirodnim putem" i na izabranoj lokaciji.

U pripremama za prostornu i sadržajnu zamisao muzeja vodeći konzervator se zajedno sa suradnicima sretao s mnoštvom pitanja koja su svojstvena više ili manje

svim muzejima na otvorenom. Uskoro je postalo jasno:

- da muzej na otvorenom može biti pokus približne rekonstrukcije prostorne zamisli nekog naselja i skupine zgrada na nekom novom izabranom mjestu te je zato zamisao o potpunom premještanju "autentične slike" iz prirodnog okoliša samo utopija,

- da je muzej na otvorenom hotimična, a izmišljena tvorevina koja se pokušava približiti vjerojatnom "prirodnom" izgledu uzorka,

- da je u muzej na otvorenom, usprkos stručnim naporima, moguće prenositi samo ono što je zbog spleta različitih okolnosti preživjelo rušenje ili potpunu adaptaciju, pa je takav muzej skup "preživjelih izabranika",

- da će zbog pomanjkanja nekih zgrada ili slabe očuvanosti originala biti potrebno mnoštvo rekonstrukcijskih radova.

Etnolog konzervatora koji se prihvaćao pripreme temeljnih programa za budući muzej spoznao je da bez temeljitih istraživanja nije moguća sistematična izgradnja, a kamoli oblikovanje kvalitetnih sadržajnih programa. Zato je, između ostalog, zagovarao tezu da je istodobno potrebno istraživati i:

- način života onih socijalnih i profesionalnih skupina koje su u prošlosti izgradile objekte koji bi se mogli premjestiti u muzej,

- sve oblike materijalne, socijalne i duhovne kulture koji bi se mogli aplikativno upotrijebiti u programu muzejske ponude.

Njegova nastojanja su poduprta, kako u društvu tako i u zavodu, jer je postalo jasno da će se tek na temelju ovih istraživanja moći oblikovati dovoljno kvalitetne programske smjernice. One moraju, među ostalim, uzeti u obzir i osnovni izgled budućeg muzeja koji proizlazi iz:

- osnovne dileme hoće li biti prezentiran gradski, prigradski, trgovinski ili seoski ambijent,

- kolika je veličina izabranog zemljišta,

- koliki je broj zgrada predviđenih za premještanje,

- kakve su sadržajne i oblikovne značajke budućeg muzeja jer nije svejedno radi li se o postavu više domaćinstava ili o "zбирци" istovrsnih ili sličnih zgrada,

- kakva će biti vremenska polazna točka prezentacije i

- tko će biti glavni nositelji izgradnje muzeja i nositelji sadržajnih programa muzejske ponude.

U slučaju rogaškog muzeja planeri su bili svjesni širine i zahtjevnosti postavljene zadaće. Uz to su spoznali realne činjenice da etnološka istraživanja, prije svega zbog pomanjkanja sredstava i kadrova, nije moguće izvesti paralelno i zato su ih mogli uglavnom realizirati tek u devedesetim godinama kada je muzej već imao status ugledne institucije, tako da s dobivanjem sponzorskih sredstava i namjenskih dotacija države u istraživačke svrhe nije bilo više teškoća. U tom smislu su 1993. i 1994. godine tekla i istraživanja u okviru Muzejske ljetne radionice, koju je organizirao Muzej novije povijesti iz Celja. Istraživanja pojedinih dijelova gospo-

darskog, socijalnog i duhovnog života u okolici Rogateca tvorila su osnovu za izradu cjelovitog programa i ponude muzeja koji će prezentirati prije svega:

- naslijeđe gospodarskog života,
- naslijeđe trgovanja,
- naslijeđe obrta,
- naslijeđe vinogradarstva,
- prehrambeno naslijeđe,
- naslijeđe kulture stanovanja (unutarnja oprema),
- naslijeđe društvenog življenja (*puššank*) gostionice pod granom i susreti stanovnika trgovišta,
- naslijeđe običaja i navika (rekonstrukcija nekih kulturnih elemenata, koje je teško predstaviti u njihovom primarnom okolišu),
- suvremene kulturne priredbe (nastup pjesnika u vezi s kućom pjesnika Jože Šmita, nastup harmonikaša, priređivanje dramskih igara i slično).

Toliko o programskoj slici rogaškog muzeja. Vratimo se njegovoj fizičkoj izgradnji. Kao što smo već spomenuli, godine 1981. započele su pripreme za izgradnju muzeja. Početak njegove stvarne izgradnje označava 1983. godina, kada su ispunjeni svi uvjeti za postavljanje Šmitove kuće. U proljeće 1983. godine započeli su pripremni građevinski radovi, a krajem ljeta bila je premještena Šmitova kuća već prekrivena slamom¹³. Akcija je izazvala veliko zanimanje među domaćinima, a isto tako i u etnološkoj i konzervatorskoj javnosti, koja je sve jače prepoznavala činjenicu da rogaški muzej neće biti samo kratkotrajan hir¹⁴.

U narednim godinama izgled muzeja dopunjavao se premještanjem drugih zgrada. Planeri su slijedili prvotne zamisli o uređenju muzeja kao srednje velikog posjeda, ali su program stalno dopunjavali tako da su od prvobitna četiri objekta izgradili ili premjestili gotovo dvadeset različitih objekata koji danas zaokružuju izgled muzeja.

Uz središnju kuću su najprije premjestili gospodarske zgrade, zatim sušionicu sijena i svinjac. Na potpuno novi način su u muzeju postavili muzejski ured s trgovinom, bunar "na čaplju", pčelinjak, drveni zahod s ograđenom gnojnicom i manju kuću (*puššank*) sa zahodom za posjetitelje. U muzeju su još postavljeni ili ugrađeni drvena pozornica za priredbe, klupe, koševi za smeće, povezne staze, parkiralište, brajde sa samorodnom lozom, voćke, a uvedeni su telefon, vodovod, plin, kanalizacija i kabela TV¹⁵.

Sa samom izgradnjom mijenjala se i dopunjavala namjena pojedinih zgrada. Prvenstveno se trebalo prilagođavati financijskim mogućnostima i rastu broja premještenih ili na novo postavljenih objekata. Tako su, na primjer, u središnjoj muzejskoj kući najprije namjeravali predstaviti unutarnju opremu zajedno s tkalačkim zanatom i čak urediti *puššank*. Tek sredinom osamdesetih godina kada je bilo nešto više sredstava, ta je zamisao napuštena i kuća je u cjelini namijenjena za muzej. Dio tih djelatnosti je zatim razdijeljeno na gospodarske zgrade i na muzejski ured, a nakon 1990. godine i na novoizgrađeni *puššank*.¹⁶

Prostorna zamisao muzeja se već u početnoj fazi izgradnje morala prilagoditi konfiguraciji zemljišta koje je najprije trebalo isušiti (močvarni teren) i dobrim dijelom izravnati jer je predio pripadao kompleksu terasastog voćnjaka. Zbog toga je trebalo oblikovanje naseljavanih cjelina, raspored zgrada i sustav povezanih staza prilagoditi prostornim mogućnostima. Planeri su se odlučili za kompromis i u prvoj fazi izgradnje oblikovali su tri glavna dijela (cjeline) koja su međusobno odijelili blagim prostornim razmakom:

- prvi dio predstavlja parkiralište s muzejskim uredom i trgovinom (lodn),
- drugi dio je uži muzejski kompleks u kojem se nalaze premještene ili rekonstruirane zgrade,
- a treći dio je ugostiteljsko-turistički i prvenstveno je namijenjen promidžbi kulturne baštine.

U sljedećoj fazi izgradnje, koja se planira do 2000. godine, postojeći izgled muzeja će se još proširiti domom maloga seljaka i kamenoresca, izgradit će se kuće kameno-rezaca gdje će se obrađivati kamenje za bruseve i mlinsko kamenje (žrvnjevi), uredit će se vinograd i voćnjak te postaviti vinska klet sa sušionicom za voće.

Uz redovno pritjecanje financijskih sredstava, u izgradnji muzeja je dugi niz godina glavni problem bilo pomanjkanje dobrih izvodača jer se, na žalost, tek nakon potpisa ugovora kod dijela izvodača pokazala kvaliteta ili nesposobnost. Iskustva u obnavljanju graditeljske baštine tada su imali samo neki izvodači, ali su i oni za financijske mogućnosti akcije u Rogatecu bili preskupi. Tako su u muzeju u prvim

godinama izgradnje zbog skromnih sredstava mogli uzimati prije svega jeftine izvodače koji su bili spremni i sposobni obavljati samo jednostavne i osnovne težačke poslove, primjerice, rastavljanje i sastavljanje na pola trule Šmitove kuće. Za takve radove na natječaju su se prijavljivale, prije svega, građevinske skupine s Kosova sa slabo plaćenim i nekvalificiranim radnicima. Te skupine su bile jedino jamstvo da će se u muzeju uopće nešto izgraditi. Iskoristili su njihovo "domaće" znanje, jer su oni jedini znali pripremiti ilovaču za nabacivanje na zidove tako da su je radnici gnječili bosim nogama i rukama nanosili na zidove. Također su bili jedini koji su bili spremni na prvobitan način iskopati 5 metara duboki bunar. No kriza u graditeljstvu poboljšala je ponudu izvodača na tržištu. Sve više građevinskih skupina i poduzeća sa šireg područja Rogateca bilo je spremno preuzeti bilo kakav posao u muzeju. Zato se čini da je upravo građevinska kriza pripomogla planerima muzeja da uspiju "odgojiti" nekoliko građevinskih ekipa koje već više godina suraduju u izgradnji i održavanju muzeja.

Istovremeno s postavljanjem objekata teklo je sakupljanje eksponata za unutarnju opremu i sakupljanje svih vrsta seljačkog oruđa, kola i naprava. Za tu namjenu bili su izrađeni scenariji muzejskog uređenja. Mnogo predmeta su poklonili domaći ljudi ili su bili pribavljeni otkupom. U prikupljanju predmeta sudjelovali su učenici osnovne škole i članovi Društva za uređenje muzeja na otvorenom. Ograničili su se prije svega na okolicu Rogateca, jer od tamo potječe većina muzejskih zgrada. Zadaća

prikupljanja muzejskih eksponata još nije završena jer pojedini prostori u objektima nisu u cijelosti opremljeni, a isto tako se predmeti slabije kvalitete (kriteriji očuvanosti) postupno zamjenjuju boljima. Model izgradnje Muzeja na otvorenom Rogatec svakako je specifičan bar po načinu nastajanja. Njegovo značenje nije samo u fizičkom postavljanju već u ulozi koju je odigrao u priznavanju važnosti kulturne baštine na području Gornje Sutle. Danas se u tim krajevima ljudi gotovo i ne bave obnovom kulturne ili prirodne baštine bez suradnje s nadležnom službom za zaštitu spomenika. Urastao je u svijest tamošnjih žitelja i postaje dio znamenitosti njihovog kraja. Ne srami ga se više ni "gospodsko" Lječilište Rogaška Slatina, koje u muzej često dovede svoje goste. Više turističkih agencija ga je već uključilo u svoje redovne programe. Često se pojavljuje u medijima, a naročito posljednjih mjeseci kada ga je posebna komisija udruženja europskih muzeja nominirala za europski muzej godine 1996., to jest za nagradu EMYA.

Muzej na otvorenom Rogatec nije poznat samo po svojim prostornim i građevnim značajkama. Posjetitelje zanese gostoljubivost domaćina i njihovo znanje o samoj izgradnji muzeja, o pojedinim obrtničkim tehnikama, o kulinarstvu, vinogradarstvu i o načinu života u tim krajevima u cjelini, koje radnici u muzeju uvijek rado iznose posjetiteljima. Zato je rogaški muzej po svojoj veličini muzej lokalnog značaja, ali ga zbog njegove ugradnje u život Rogačana i raznovrsne ponude možemo uvrstiti u takozvane "eko-muzeje na otvorenom".

Jedan od konačnih ciljeva muzeja je oblikovanje klasičnog modela "seljačkoga gospodarstva prošlosti" i "povijesne obrtničke radionice", gdje će nositelji ponude po točno određenom scenariju "igrati povijest".

BILJEŠKE:

1. U Sloveniji je na temu muzeja na otvorenom bilo organizirano više savjetovanja s međunarodnim sudionicima. Među važnijima bilo je savjetovanje u Kranju 20. 03. 1991.
2. Krajem osamdesetih godina bilo je mnogo riječi o postavljanju središnjeg muzeja na otvorenom u gradu Krumperk kod Domžala. O tome vidi: Silvester Gaberšček, Krumperk (Spisak objekata narodnog graditeljstva za prijenos u muzej na otvorenom), Zaštita spomenika 32, Ljubljana 1990., str. 209.; Isti, Krumperk (Lokacija muzeja na otvorenom), Zaštita spomenika 33, Ljubljana 1991., str. 261.-262.
3. Zavod za zaštitu prirodne i kulturne baštine Celje čuva bogatu pisanu, foto i tehničku dokumentaciju od godine 1978. do danas. Godine 1992. je u Muzeju na otvorenom izbio požar. Izgorjelo je krovšte Šmitove kuće. Kod toga je uništeno mnogo muzejske dokumentacije i više eksponata.
4. Društvo je nastalo iz "inicijativnog odbora za preseljenje i uređenje Šmitovog domaćinstva u područni spomen dom". Članovi društva su uglavnom ugledni Rogačani koji žive u Rogatecu i drugim krajevima. U Ljubljani su osnovali i pododbor društva.
5. Sve do 1990. godine planiranje akcije zaštite spomenika kao i kulturne politike u Republici Sloveniji teklo je prema petogodišnjim planovima. U 1991. godini napustili su takvo planiranje u kulturnim djelatnostima - čini se da je ta odluka bila nesmotrena.
6. Izraz "skansen" koji je preuzet prema švedskom muzeju u blizini Stockholma, često su koristili za tu vrstu muzeja i stručnjaci. U novije vrijeme, na slovenskom jeziku, u literaturi i javnim medijima nadomjestio ga je izraz "muzej na otvorenom".
7. Zadnjih godina teku naponi za dobivanje dodatnih zemljišta za proširenje rogaškog muzeja. Zemljišta su vlasništvo države. Urbanistička služba izrađuje urbanistički plan za uređenje postojećeg i predviđenoga muzejskog kompleksa.
8. Upravo na izradi dokumentacije za preseljenje zgrada u rogaški muzej, celjski zavod za spomenike stekao je prva iskustva ove vrste.
9. Građevinski nadzor je preuzeo umirovljeni inženjer građevinarstva Franc Žerdoner, prije potpredsjednik, a danas predsjednik društva.
10. Uz stari grad u Škofjoj Loki je 1961. godine postavljen prvi veći muzej na otvorenom koji je kroz nekoliko godina neslavno propao.

¹¹ Uz grad Zaprece (u njegov muzej) u Kamniku je početkom sedamdesetih godina premješteno više kuća iz Tubinjske doline.

¹² Konzervatori Celjskog zavoda su stjecali dragocjena iskustva u razgovorima s konzervatorima Hrvatskoga republičkog zavoda koji su sudjelovali u rekonstrukciji zgrada u Starom selu. Zajedno s njima surađivali su i kod rekonstrukcije kuće Ane Kolar u Trebčama.

¹³ U prvim godinama izgradnje bilo je velikih teškoća pri nabavci slame. Kod toga je veliku pomoć pružio rogaški župnik koji je u crkvi više puta obznanio da u muzeju trebaju "škop".

¹⁴ Iskustva s postavljanjem muzeja na otvorenom u Sloveniji su početkom osamdesetih godina bila vrlo slaba. U raznim krajevima (Škofja Loka, Kamnik, Tolmin, Stražišče kod Kranja, Ravne, Muljava) bilo je nešto preseljenja, među njima više neuspješnih. Dio etnološke struke se tim nastojanjima odlučno suprotstavljao, više godina su se održavale diskusije na temu je li muzej na otvorenom problem zaštite spomenika ili muzejski problem.

¹⁵ U muzeju se planira organiziranje istraživačkih radionica i seminara. Stoga se muzej oprema svom potrebnom suvremenom tehnikom kao i računalima.

¹⁶ *Pušlank* je postao omiljeno sastajalište organiziranih skupina. Upravo zaslugom prodaje ugostiteljskih usluga muzej ostvaruje sve veći vlastiti dohodak.

Literatura:

1. Cevc, Tone. Muzeji na otvorenom i istraživačka djelatnost, "Glasnik SED", br. 32./3., Ljubljana 1992., str. 28.-29.

2. Fister, Peter. O slovenskom muzeju arhitekture - "skansen" kao dio slovenskoga prostora, "Glasnik SED", br. 32./3., Ljubljana 1992., str. 15.-22.

3. Gabršček, S., Hafner, A., Keršič, I., Koželj, Z. Muzeji na otvorenom u Sloveniji, "Glasnik SED", br. 32./3., Ljubljana 1992., str. 56.-58.

4. Hazler, Vito. Muzej na otvorenom Rogatec, Putevima narodnog graditeljstva Slovenije, Ljubljana 1994., str. 92.-93.

5. Hazler, Vito. Muzeji na otvorenom u Sloveniji, "Traditiones", 22., Ljubljana 1993., str. 121.-126.

6. Hazler, Vito. Rogatec (muzej na otvorenom), Zaštita prirodne i kulturne baštine u Sloveniji u godini 1993. (katalog izložbe), Ljubljana 1994., str. 54.-55.

7. Keršič, Irena. Ideje, pokusi i sistemski pristupi kod planiranja muzeja na otvorenom, "Glasnik SED", br. 32.-3., Ljubljana 1987., str. 11.-14.

8. Koželj, Zvezda. Muzej na otvorenom kao zajednički zaštitno-spomenički i muzejski problem, "Zaštita spomenika", 28., Ljubljana 1987., str. 101.-107.

9. Koželj, Zvezda. Novosti kod oblikovanja mreže regionalnih muzeja na otvorenom u Republici Sloveniji, "Zaštita spomenika" 33., Ljubljana 1991., str. 111.-113.

10. Koželj, Zvezda. Mreža regionalnih muzeja na otvorenom kao dodatni oblik zaštite nepokretne etnološke baštine, "Glasnik SED", br. 32.-3., Ljubljana 1992., str. 123.-127.

11. Više autora. Zbornik Proljetne muzejske istraživačke radionice Rogatec 1993.

12. Više autora. Zbornik Proljetne muzejske istraživačke radionice Rogatec 1994.

(Navedena literatura se odnosi samo na neke novije napise o muzejima na otvorenom u Republici Sloveniji)

SUMMARY: The Rogatec Open-Air Museum

Over the past fifteen years in Slovenia the idea of creating an open-air museum has again been put forward. It was championed by a group of young ethnologist conservation workers who work in institutes for the protection of the cultural and natural heritage. One of the first major attempts at protecting and preserving the architectural heritage by placing it in a museum is the building of the Rogatec Open-Air Museum. The idea of placing an open-air museum in Rogatec appeared in the late seventies. A group of intellectuals from Rogatec, joined in the Rogatec Educational Society, thought about preserving the house in which the poet Jože ämit from Tlak near Rogatec was born. They approached the Institute for the Protection of Monuments in Celje. The conservation workers first inspected the house in 1978. They came to the conclusion that it is a significant ethnological monument which needs to be preserved.

The first task in creating the museum was focused on preparing the expert documentation and the gradual preparation of the selected location. The Celje Institute for the

Protection of the Natural and Cultural Heritage primarily undertook to perform professional tasks in connection with selecting the location and designing the museum; it defined the system for moving the buildings and prepared the programs for the way the museum would be presented. The Society for the Rogatec Open-Air Museum took on organisational tasks linked with finding contractors and overseeing the building work.

In the period of preparing the project the basic question was what type of open-air museum should be created in Rogatec. In view of the basic idea of a "memorial" museum, and the spatial possibilities of a relatively small plot, it was clear from the beginning that it could not be a museum with many transferred buildings, but that it would be necessary to work on forming a more or less "natural" small village which could take shape "naturally" at the selected location.

In preparing the idea for the space and the content of the museum, the main conservation worker and his associates came across many questions which are common to all open-air museums. Through various ways of considering the problem, the following facts emerged:

- an open-air museum can be an experiment of an approximate reconstruction of the spatial project of a village or a group of buildings at a new, specially selected location, so that the idea of a complete transfer of "the authentic image" from its natural environment is pure utopia,

- an open-air museum is an intentional, yet fictitious creation which tries to come close to the probable "authentic" appearance of the model,

- in spite of the work of experts, we can only move into an open-air museum that which has, for various reasons, survived demolition or complete refurbishment, so that a museum of this type is a collection of "surviving selections",

- because of a lack of some buildings, or the poor state of the original, we need to undertake a good deal of reconstruction work.

An ethnologist conservationist which prepared comprehensive programmes for the future museum concluded that neither the systematic construction or the creation of quality programmes is possible without thorough ethnological research. This was the focus of studies undertaken the Museum Summer Workshop organised by the Museum of Recent History in Celje in 1993 and 1994.

The building of the museum was carried out gradually. Farm buildings were moved next to the central house, and then a barn and pigsty. The museum office and shop were placed inside the museum in a new way, as well as a well, a beehive, a wooden outhouse with walled-off cesspool and a smaller house with a toilet for visitors. The museum also has a wooden stage for shows, benches, dustbins, paths, a parking lot, a trellised arch with vines, fruit trees, and the installations include telephone, water mains, gas, electricity, sewage and cable television.

The model for the creation of the Rogatec Open-Air Museum is certainly specific, at least as far as the way it came into being. Its significance is not only in that it was physically established, but in the part it played in recognising the cultural heritage in the Gornja Sotla region. The people there today do not undertake any work with respect to restoring the cultural or natural heritage without co-operating with the proper authority for the preservation of monuments. The museum has become a part of the consciousness of the people of the region and their landmark. Not even the "elegant" spa of Rogaška Slatina is above sending its guests to the museum. Many tourist agencies have included it in their regular programmes. It is frequently seen in the media, especially over the past few months after a special commission of the association of European museums nominated it for the European Museum of the Year in 1996, namely the EMYA award.